Літературна Україна 22 травня 1979 р. (№ 36 (7011) 4

Усе життя Василь Матійович [illegible] Щоголіва пов'язане з театром. З сімнадцяти літ став актором, виступав на сцені Харківського та Дніпропетровського театрів. У 20-х роках, на світанку життя, доля дарувала йому незабутні зустрічі з відомими акторами — Ф. В. Левицьким, Б. В. Романицьким, що їх і зараз драматург згадує вдячним словом як наставників, котрі відкривали перед ним шляхи у мистецтво, повідували професійні

однактівки В. Щоголіва [illegible] російську та білоруську мови.

У своїх творах Василь Матійович завжди прагне відгукнутися на актуальні події нашого життя: сам жанр одноактної комедії, розрахованої на масового глядача, спонукає драматурга тематично животрепетних, близьких кожному тем. Чимало одноактівок В. Щоголіва присвячено життю колгоспного села. Це й ліричні комедії, і

письменниками, котрі вміють проникливо осмислити й зрозуміти життєву путь, душу свого співвітчизника-героя, спостережливо і по-літературній праці. Коли такі взаємини виникають, народжуються книжки значної історичної і художньої цінності. До скарбниці документальних полотен належать і твори одного з відомих льотчиків-винищувачів — двічі Героя Радянського Союзу Володимира Лавриненкова.

Уже перша книжка «Повернення з неба», написана ним у співдружності з Анатолієм Хорунжим, привернула увагу читачів. У центрі твору — образ молодого льотчика-винищувача, котрий, таранивши фашистський літак, постраждав при цьому й сам потрапив у полон до гітлерівців. Фашисти покажли полоненого до Берліна, але він знайшов у собі сили й зумів втекти з поїзда... Знайшов радянських партизанів. Згодом, повернувшись у рідний полк, воїн повернувся і в небо війни. Був удостоєний другої Золотої Зірки Героя, завнчив війну в Берліні. Тридцять шість фашистських літаків збив Володимир Лавриненков.

Розкажіть враження, що їх дало льотчиків-письменнику саме життя, зрозуміло, не могло вичерпатися в одній книзі. А успіх першого твору передмудував надію на схвальну оцінку й наступних. Відтак з'явилися нові книжки Володимира Лавриненкова «Сокіл-1» та «Без війни». Їх написано у творчій співдружності з колишнім льотчиком, а нині військовим журналістом Миколою Біловолом. Автори цих книжок знайшли спосіб тепло й цікаво розповісти про бойових побратимів, Володимира Лавриненкова, з якими він літав у одному, гарячому воєнному небі.

У нових книжках В. Лавриненков разом зі своїм співавтором змальовує цілу галерею незабутніх образів льотчиків-героїв, з ними йому довелося служити в одних ескадрильях і полках, після війни вчитися ратного мистецтва у військових академіях, командувати значними авіаційними підрозділами. Вже імена людей, що їх образи майстерно відтворені в книгах В. Лавриненкова, багато говорять нам, фронтовикам, котрі були причетні до авіації тих років. Серед них — славні радянські льотчики-аси Покришкін, Шестаков, Алелюхін, Покришев, Скоморохов та інші, які згодом будуть прикладом для нашої молоді.

Знайшлися у Володимира Лавриненкова добрі, живі слова, яскраві деталі, щоб створити образи старих полтавчанки з села Комарівки І. С. та Т. С. Шевченків, котрі переховували від фашистів і поліцаїв радянського офіцера. Схвильовано розповів автор і про партизанів Київщини, з якими йому пліч-о-пліч довелося воювати в наддніпрянських лісах.

В. Лавриненков народився на Смоленщині, на Україні закінчив авіаційно училище, з нашою землею пов'язано багато років мирного й воєнного життя успішного льотчика. Генерал-полковник авіації В. Д. Лавриненков донині перебуває в лавах Радянської Армії, багато працює і як літератор. У співдружності з полковником М. Біловолом Володимир Дмитрович готує нову книжку, присвячену бойовій дружбі радянських і французьких льотчиків з уславленого полку «Нормандія — Німан». Творчий політ Володимира Лавриненкова триває.

Борис ПАЛИЧУК.

Володимиру ЛАВРИНЕНКОВУ—60

Давно вже став закономірним факт, що наша художня документалістика набула значення одного з найпопулярніших жанрів сучасної прози, привернула увагу літописною переконливістю, непорушним зв'язком з дійсністю, історичними подіями, героїчними звершеннями радянського народу на важливих етапах його переможного шляху до світлого майбутнього. Джерело художньої документалістики — життєва правда нашого часу, героїка радянської епохи.

Особливо плідна творча співдружність і колективна робота бувалих людей, героїв нашого часу з досвідченими майстрами пера.

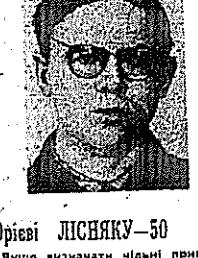

Юрієві ЛІСНЯКУ—50

Якщо визначати цільні принципи творчості Юрія Лісняка, то насамперед впадає в оно її широкий діапазон нам відомі його інтерпретації з чотирьох мов. До цього треба додати, що перекладає Юрій Янович тільки те, що його особливо цікавить, до чого «лежить душа», властивість дуже цінна у нашій роботі. Творчість улюблених письменників Ю. Лісняк знає досконало і завжди дбає не про те, щоб переклад була здійснена бездоганно літературною мовою, а як би щонайраще передати стилістичний колорит оригіналу. Хай це буде Чарлз Діккенс («Тяжкі часи») чи Генріх Манн («Молоді літа короля Генріха IV»), Бертольд Брехт («Копійчаний роман») чи Джеком К. Джером («Троє з одному човні»), Генріх Гейне чи Джек Лондон, Карел Чапек чи Марк Твен, — кожен з них і в українській інтерпретації зберігає риси свого обличчя.

Неодмінний і активний учасник багатьох одномовних і багатотомних видань західноєвропейських класиків, Ю. Лісняк дуже часто не обмежується ролею перекладача. Так, п'ятитомне зібрання Анатоля Франса здійснене за його проспектом, хоч і як перекладач Юрій Янович представлений тут досить широко.

Дивовижна працьовитість письменника єднається з надзвичайною, скрупульозною сумлінністю. Ось характерний приклад з його редакторської практики. Всі ми знаємо Ю. Лісняка як перекладача прози. А якось трапилося так, що його попросили відредагувати велику поему К.-М. Біланда «Оберон». Малось на увазі, що редагуватиметься мова. Але вірші — не проза, у віршований переклад не можна внести поправок, не порушивши ритму. Вранці Ю. Лісняка вийшла за кожним зі моєї редагування, відтак підвищився не лише мовний, а й версифікаційний рівень перекладу. Здається, одного такого прикладу досить, щоб пояснити, наскільки непересічним лишаєм є то, що ми скромно називаємо — «переклади Лісняка».

Побажаймо ж Юрієві Яновичу нових творчих успіхів, молодечого ентузіазму в його неспокійній сумлінній праці!

Дм. ПАЛАМАРЧУК.

Юрієві СТАДНИЧЕНКУ—50

Пригадується такий випадок (здається, зовсім недавно це було — років з двадцять тому): в Одеському будинку творчої праці вели літературні курси початкуючих поетів республіки. Молодий гірничий інженер Юрій Стадниченко в семінарі Івана Івановича Неходи, куди потрапив і я, вважався, сказати б, метром — він уже першу книжку «Стежками юності». Прекрасний лірик і дуже добра людина, Іван Іванович Нехода являвся незвичним знавцем класичної форми: спробуй не порати на чергове заняття сонет або рондель... Одного разу мені вкрай було потрібно кудись поїхати, і я попросив свого земляка виручити: написати «мій» сонет.

Ох, як було мідкова, коли Нехода, аналізуючи наше домашнє завдання, вносив оцінки поетичності і глибину думки «мого» твору і дощу стриманіше відгукнувся про сонет Юрія. Коли, зрештою, я признався і покаявся, Іван Іванович посміявся, а потім уже серйозно сказав: «Ну що ж, значить, Стадниченко — справжній поет, коли знає ціну відповідальності за кожне слово. Писати — це віддавати всю, на що здатний, щиро й беззастережно...»

Юрій Іванович понад двадцять років працював у Всесоюзному науково-дослідному Інституті організації та механізації шахтного будівництва — спочатку рядовим інженером, пізніше — завідуючим конструкторським відділом. Був хорошим і поважаним фахівцем. Але й тоді він був насамперед поетом або, сказаємо ширше, літератором у доброму й вагомому розумінні цього слова.

Автор книжок «Стежками юності», «Моє несполнене серце», «В океані», «Самотність», «Смішинки з перцем», «Охоронці вогню», «Надія і вірність», знавець рідної й незабутньої переклади з польської та мов братніх радянських республік, Ю. Стадниченко багато часу віддавав і віддає виконанню літературної зміни, активно виступає як критик і автор нарисів, рецензій, статей. Тема робітничого класу, одного з його ударних загонів — шахтарського, стала наскрізною в творчості поета. Його вірші про гірників — це слово людини, котра добре знає не тільки глибини шахт, а й глибини людських душ.

Джерело натхнення, його «настальгічне джерело» — рідна земля і сучасник, що живе і творить на ній. Поетичний ідеал Ю. Стадниченка — наближати землю до високих і прекрасних зір майбутнього. Рідну країну. П минувшину і сьогодення поета- прагне усідомити в загальнолюдському, в нібито космічному масштабі. Звідси наступальність його [illegible] вкиту до всього, що зоренє людині, комуністичного світосприймання, активне заступництво цінних, позаличення миру на планеті.

Літератори України знають продавню зворушливу дружбу Юрія Стадниченка з відомим індіанцем — письменником Сат-Оком — Довгим Пером. Адже саме Юрій Іванович здійснив найперші переклади його творів з польської мови.

Як комуніст, громадянин, Юрій Стадниченко бачить і свою, і спільну нашу силу в ленінських ідеях Інтернаціоналізму, дружби народів. Робить у це благородну справу внесок ні поет, публіцист, перекладач, заступник головного редактора журналу «Прапор». Віриться, що Юрій Іванович ще багато гарного і чистого принесе у величний світ нашого життя, частиною якого він горде себе усвідомлює.

Роберт ТРЕТЬЯКОВ.

м. Харків.

Президія правління Спілки письменників України, Київська та Харківська організації СПУ надіслали Василю Щоголіву, Володимиру Лавриненкову, Юрієві Лісняку, Юрієві Стадниченку теплі привітання.

«Літературна Україна» також щиро здоровить ювілярів.

Листи до редакції

Висловлюю щиру вдячність друзям, читачам, всім, хто поздоровив мене з ювілеєм і урядовою нагородою.

Борис ЛЕВІН.

Дозвольте через «Літературну Україну» висловити щиру подяку всім, хто привітав мене з шістдесятиріччям.

Кость ДРОК.

Щасливий з того, що творчі й громадські організації, друзі й побратими по літературній роботі привітали мене з 60-річчям від дня народження і нагородженням Почесною Грамотою Президії Верховної Ради УРСР, — складаю всім їм свою найсердечнішу подяку.

Віктор СОКОЛОВ.

ж ці, що не мало нічого спільного з надмірною обережністю, або ще гірше — з боягузтвом. Не підвищуючи голосу, Слюсаренко вимагав від підлеглих дисципліни і домагався її. А при потребі підкріплював суворі свої вимоги прикладом особистої зразковості в бою. В скрутні і сутужні хвилини біці цілковито покладалися на свого командира. Слюсаренкові вірили. За Слюсаренком ішли.

— Товаришу командир, агента тестало чи провокатора з нюхом чую. Розвідаю за кілометр. Знайду навіть у стіжку чобіт, — Лисенко промовляв щиро й переконливо: — Я вірю Генріхові Шаубе.

Командир загону не заперечував, не спростовував, уважно слухав розвідника.

— Є в мене задум. Підтримаєте? — хитрувато закинув Лисенко.

— Ну, викладай, — нарешті поступився командир.

Слюсаренко вислухав Лисенка, і хвилювання його злягнося. Задум розвідника був простий, досяжний, але ризикований. Подробиці майбутньої операції трималися в секреті. Одного разу Лисенко підійшов до Генріха Шаубе і напрочуд рівноважним тоном прохав:

— А штани на тобі — ганьба. Мовби об них обтирали ноги під порогом. Скидай і то хутше.

Генріх Шаубе непорозуміло витріщався на Лисенка. А той спокійнісінько виклав перед ним вузли. Розв'язав: новісінька форма унтер-офіцера вермахту. Від несподіванки Генріхові Шаубе заціпило:

— Найні Найні — енергійно відмахувався.

— Бери. Приміряй, — насмішкувато підохочував Лисенко. — Годі нудити світом. Пора приступати до справжньої роботи.

До краю вражений Шаубе не міг подолати спантеличення.

— У жорстоких умовах ворожого тилу був найпростіший спосіб здихатися Шаубе, але партизани не скористалися ним, — сказав один з авторів. — Як відомо, промахнутися завжди легше, аніж влучити в ціль. Легше було не довіряти Шаубе. Ви обрали важчий варіант.

— Це сталося не запалу. Пригадую, як було: Генріх чекав нових запитань, голубі очі світилися приязню. Я губився в здогадці: цікаво, що він думає? — почав другий автор. — Тоді я дорого дав би, щоб почути точну відповідь на своє запитання. Що насправді думає Шаубе — я не знав. Бачив: наші сумніви і вагання він слухав спокійно. Без тіні тривоги.

Жорден м'яз на обличчі не здригнувся, коли командир з'єднання сказав: «Куди його тепер подіти! Ми не маємо часу на психологічні експерименти. Може, годі панькатися?» Шаубе — виніччик, мовби йшлося не про нього. Не розуміє чи знає, що не розуміє? Я уважно вдивлявся в німця, ще раз зіставив подумки то, що довідався про нього від Слюсаренка й перекладача Яна Воносовича, приміряв чужі думки до власних спостережень. Раптом сказав собі: випробуємо.

— Наповно, Генріхові Шаубе важко було збагнути, чому так неприхильно зустріли його партизани? — запитав один з авторів.

— Ні, він витлумачив ситуацію, як має бути — правильно. Перекладач повідомив: Шаубе готовий на будь-які випробування. Буквально його прохання звучало так: «Я знаю, ви мені не вірите. Це природно. Але я прошу вас дати мені можливість довести ділом, що я борюся за ту саму справу, що й ви.»

— Дмитро Тимофійовичу, багато що залежало в цій ситуації від вас як комісара з'єднання.

— Я намагався послабити напруження. В мене вже визріло рішення, але я хотів, щоб воно було обопільно — моє, комісарове, і його, Мельникове. На зізнання Шаубе командир з'єднання скептично мовчав. Повірмо, Якове Івановичу! Командир нахмурився: «Повірити! А іншої ради немає!» І вже звернувся до перекладача: «Спитайте, чому він не хоче захищати фатерляндії». Воносович переклав відповідь: «Це суперечить його переконанням. Він радо захищав би вільну батьківщину, очищену від коричневої чуми. Командир з'єднання вперто допитувався: «Де докази того, що перейшов він до партизанів з чистим сумлінням! Його слова — вельми хиткий аргумент на його користь». Воносович перередусував командирове запитання Генріхові Шаубе. Той посміхнувся відверто, з доброзичливістю. Попросив перекласти його відповідь. Ян Воносович почав:

«Казарма, важка муштра, чуже середовище, постійне стеження і вічна недовір'я не похитнули Генріха, не зламали його опору. В умовах солдатчини він залишився комуністом і пропагував політику комуністичної партії Німеччини. І от перший арешт, суд і вирок: рік штрафного батальйону. Генріх Шаубе повернувся до своєї частини в 1938 році, коли інформаційна служба Геббельса в піднесених тонах сповіщала про загарбання Австрії, пізніше — Судетської області.

Обивателі розпинались в своїх патріотичних почуттях і щодня горланили: «Хайль Гітлер!» А для Шаубе рік у штрафбаті не зійшов камерне. Прибулося досвіду. Грунтовніше розбираючись у людях, вміло провадив комуністичну пропаганду. Згодом створив партійну групу, куди входили представники всіх рот полку. Та насунулося чергова лихо: в групу провів провокатор. Навесні 1939-го — новий арешт, суд і цього разу вже дворічне перебування в штрафному батальйоні.

Звичайна річ: таких, як Шаубе, не брали в перможний похід на Бельгію і Францію. Вони прокладали шляхи через болота, прорубували тунелі в скелях під склади з боєприпасами, споруджували підземні аеродроми, і лише після розгрому німців на Волзі, коли вермахт відчув гостру нестачу людей, їх кинули на Східний фронт. У першому ж бою Генріх Шаубе вирішив перейти на бік Червоної Армії. Коли почалася атака, він щосили побіг уперед, в окопи тих, кого вважав своїми товаришами, та не добіг — кулею пробило ногу.»

«Шкода, що цей Шаубе — штрафник, — доповідав командиру, роти обер-єфрейтор Гаусс. — У бою він показав себе зразковим солдатом, підняв за собою роту. Можна представити до медалі...» — Дивуюся вашій глупоті, обер-єфрейторе! — різко відказав ротний. — Я особисто спостерігав атаку і мені здалося, що цей жалюгідний боягуз замірався перебігти до росіян. Прикро, його не прихопили. Доведеться з ним ще поморочитися».

Чотири місяці відлежав Генріх Шаубе у госпіталі в Бреславі. Одужував повільно: давалося взнаки тривале перебування в штрафбатах. Але молодість таки взяла гору, рана загоїлася. Генріх Шаубе — на Україні, в складі армії охорони тилу, якою командує генерал фон Інгеан. Головне завдання армії Інгеана — боротьба з широко розгорнутим партизанським рухом. Для посилення вінської охорони ставки фюрера «Вервольф» частину, в якій служив Шаубе, перекинули під Вінницю.

Сама тут Шаубе зважився здійснити те, чого над усе бажав — перейти до партизанів, пліч-о-пліч з ними боротися за щастя людей, за майбутнє Німеччини. Він знав: не випадок невдачі будуть до розстрілянні. Передбачав: населення ставитиметься до нього вороже. Та незважаючи на всі можливі біди й ускладнення, такі зваринся перейти ту ризиковану межу, за якою мало початися для нього нове життя.

Ян Воносович переклав сповідь Генріха Шаубе. Якийсь час командир і комісар з'єднання мовчали, зворушені. Подумати було над чим. Думки поставали складні, небуденні. Справді, як легко промахнутися і як важко влучити в ціль!

Був МИХАЙЛІВ день, коли зима ще не стоїть, як заповнюють предвічні легенди, а земля не мерзне. Квасна, незручна пора — ні для колеса, ні для полоза. Спонукання традиціям хліборобів допитливо позирає на дерева, що вони провістять: якщо їм — на морозу, якщо туман — на відлигу. Підпільник і зв'язковий партизанського загону Данило Бойчук нічого цього не бачив крізь загратовану віконце, що мовби осіло в землю і на світ позирає лише горішньою вузенькою смужкою.

(Початок див. у «Літературній Україні» №№ 36, 37, 39).

Далі буде.

Літературна УКРАЇНА | ГАЗЕТА ВИХОДИТЬ І-й ВІВТОРОК | Адреса редакції: 252601 Київ-601 — МСП Орджонікідзе, 2. Телефони: редактор — 93-20-45; заст. редактора — 93-61-63; відповідальний секретар — 93-23-52; відділи: літературно-мистецький, критики і науки, і публіцистики, братніх і зарубіж- | Індекс 60974 | Надруковано у друкарні видавництва «Київська правда» вул. Леніна, 19. | Тираж — 42080. Обсяг — 2 друк. арк. | Редак. РЕДА П. ВС О. КС